

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวคิดผลงานวิจัยต่างๆ มาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง แนวคิดบันไดสี่ขั้นของการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแยกออกมาเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน แนวคิดบันไดสี่ขั้นของการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

ตามมาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษา การเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันโดยการเรียนรู้ในเรื่องของทุกคนที่จะต้องรู้จักแสวงหา ค้นคว้าใฝ่ใจ และสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง (สุพัตรา ชาติบัญชาชัย, 2544, 26 – 27)

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องมีการลงมือปฏิบัติ และเปลี่ยนแปลงได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ นั่นคือคนที่รู้แล้วอาจลดทอนจากลงหรือรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนสามารถลบล้างความรู้เดิม หรือเปลี่ยนเป็นความรู้ชุดใหม่ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้เรื่องใดก็คือความรู้ในเรื่องนั้น ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำที่มีกระบวนการทางความคิดอันประกอบไปด้วย ความจำ ความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ การวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องพร้อมกับการปฏิบัติเพื่อเกิดข้อสรุปที่เป็นการเรียนรู้ ความเข้าใจและสามารถทำได้ การเรียนรู้มีอยู่หลายลักษณะแต่การเรียนรู้โดยไม่อยู่ในระบบโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับชุมชน ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวก็คือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สุมณฑา พรหมบุญ (2541,

33-43) ได้กล่าวไว้ว่า หนทางที่จะนำไปสู่มิติแห่ง “การศึกษา 100” การศึกษาตลอดชีวิต และสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้โดยการให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเตรียมสมาชิกของชุมชนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองได้ลงมือปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำและผู้ตาม

เควิต แมทิวส์ (2540 อ้างในปาริชาติ วลัยเสถียร 2547 หน้า 11) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนหมายถึง สิ่งที่เรียนรู้และผ่านการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนในวิถีทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ชุมชนที่อุดมไปด้วยชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดีหรือชุมชนที่มีประชาสังคมเข้มแข็ง เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพราะการเรียนรู้มิใช่เป็นการเรียนเพื่อรู้แต่จะต้องเป็นการเรียนเพื่อสามารถปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้ และปฏิบัติได้อย่างชำนาญชำนาญ รวมทั้งต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันผู้อื่น โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะด้วย ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมก็ก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยเช่นกัน

ปาริชาติ วลัยเสถียร(2547, 253) กล่าวว่า กระบวนการสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างบุคคล ชุมชน สังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความสมบูรณ์ด้วยความดี ความงามนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคนและนำไปสู่การพัฒนาสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุที่ว่าทุนหรือทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศและในโลกมีความลดน้อยลงหรือมีความเสื่อมโทรมมากขึ้นซึ่งต่างจากทุนคือความรู้ ความดี ความงาม เพราะความรู้ ความดี ความงาม ยิ่งใช้ยิ่งงอกงาม ยิ่งใช้ยิ่งเพิ่มพูน ถ้าบุคคลมีความรู้ มีความสามารถในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่นสามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าอย่างสูงสุด สามารถบริหารจัดการองค์กรและพัฒนาสิ่งต่างๆ ด้วยการใช้ทรัพยากรภายนอกน้อยที่สุด และความดีคือการสำนึกรู้คุณในทรัพยากรและด้วยความงามคือการบริหารจัดการที่ดี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

องค์ประกอบที่เอื้อต่อศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนนั้นต้องให้ความสนใจต่อการบริหารและการจัดการขององค์กรชุมชนเป็นสำคัญ โดยประเด็นหลักของการจัดการประกอบด้วย การมีระเบียบแบบแผน กฎ กติกา หรือข้อตกลงร่วมกัน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ โครงสร้างขององค์กร การกำเนิดและพัฒนาการขององค์กรทั้งนี้ เพราะชุมชนนั้นประกอบไปด้วยบุคคลหลายคนเข้ามาร่วมดำเนินการและบุคคลแต่ละคนมี

ขีดจำกัดในด้านความรู้ ความสามารถ และความถนัดที่แตกต่างและหลายหลายกันออกไป จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเรียบเรียงแบบแผนและข้อตกลงหรือกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิบัติงานร่วมกันที่เรียกว่า การบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Mclarney (อ้างในสมพงษ์ เกษมสิน, 2547, 163) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการ คือ การวางระเบียบให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรให้สมดุลกัน โดยกำหนดว่า ใครมีหน้าที่ทำอะไร มีอำนาจและความรับผิดชอบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามแผนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับโครงสร้างขององค์การชุมชนนั้น เป็นกลไกที่เสริมสร้างความคล่องตัวในการบริหารจัดการขององค์กร เช่น การแบ่งงานตามความสามารถหรือความถนัด การกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้นำ และสามารถดำเนินงานให้ครอบคลุมภารกิจขององค์กร หากองค์กรชุมชนมีการจัดโครงสร้างที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานขององค์กรก็จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการดำเนินงานได้ผลมากขึ้น

พะยอม วงศ์สารศรี (2543, 2) ได้ให้ความเห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรต่างๆ นั้นจะพบสิ่งที่เกี่ยวข้อง ที่เกิดขึ้นในองค์กรอยู่ 3 ประการ คือ

(1) มีหลักของการแบ่งงานกันทำ การที่มนุษย์มีการเข้าร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีการแบ่งแยกแรงงานกันทำตามความถนัด ตามความรู้ ความสามารถ ของตนให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มโดยรวมได้มากที่สุด และทำงานไม่ซ้ำซ้อนกัน

(2) มีการกำหนดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ เพราะกลุ่มหรือองค์กรที่เกิดขึ้นนั้นจะประกอบไปด้วยบุคคลต่างๆ ซึ่งมีความรู้ ความสามารถเฉพาะในส่วนของตน มีความเข้าใจตามความนึกคิดของตน มีเป้าหมายของตนเอง อยากที่จะทำอะไรตามความต้องการของตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นกลุ่มหรือองค์กรที่จะทำงานได้สำเร็จนั้น จำเป็นที่จะต้องต้องมีผู้ที่มีความอำนาจหน้าที่ คอยควบคุมสั่งการ กำกับให้ทุกคนที่อยู่ในองค์กรทำงาน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรอยู่ตลอดเวลา

(3) มีการจัดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ต่างๆ เนื่องจากบุคคลที่เข้ามาทำงานร่วมกันจะมีความรู้ความสามารถมากน้อยต่างกัน ดังนั้นต้องจัดวางเรื่องความสัมพันธ์เหล่านี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบุคคลและของกลุ่มย่อยต่างๆ ที่ร่วมกันทำงานในองค์กร เพื่อให้มีการร่วมมือกันทำงานในทิศทางเดียวกัน เกิดการประสานงานกัน

ส่วนประกอบของการจัดการ

การจัดการเป็นกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องอยู่กับส่วนประกอบ 5 ประการ ได้แก่

(1) วัตถุประสงค์ขององค์กร เป็นตัวกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในองค์กร ทั้งยังเป็นตัวกระตุ้นที่สร้างความท้าทายในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

(2) การทำงานร่วมและผ่านผู้อื่น การจัดการจำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมหรือผ่านผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมโดยการจัดการที่ดีต้องสามารถเลือกใช้คนให้เป็นทั้งยังสามารถจูงใจและสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานให้ได้ด้วยเพื่อที่บุคลากรในองค์กรจะได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจทำงานให้กับองค์กรอย่างเต็มความสามารถ

(3) การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการที่ดีต้องสามารถนำพาการทำงานนั้นๆ ไปสู่เป้าหมายให้สำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

(4) ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การจัดการต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน ที่ดิน เครื่องจักร วัตถุดิบ หรือความรู้ที่มีให้ได้ประโยชน์สูงสุดเพื่อเป้าประสงค์ในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วยต้นทุนที่ต่ำ และยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรบางชนิดที่กำลังจะหมดไปในอนาคต เช่น เชื้อเพลิง น้ำมัน ป่าไม้

(5) สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและการเปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรนั้นเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การจัดการจึงเป็นกระบวนการที่ต้องสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นได้อย่างเหมาะสม

จากการที่องค์กรต้องดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรรวมทั้งวิธีดำเนินงานดังนั้น องค์กรจำเป็นต้องดำเนินการโดยต้องมีวัตถุประสงค์และต้องมีการจัดการที่ดีเพื่อที่จะทำให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งความเชื่อมโยงระหว่างหน้าที่การจัดการกับกระบวนการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย

(1) การวางแผน หมายถึง การกำหนดแผนงานกิจกรรมเพื่อให้หมู่สมาชิกหรือบุคคลในองค์กรปฏิบัติงานมุ่งเป้าไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีวิสัยทัศน์ ความมุ่งมั่น พันธกิจ เพื่อมุ่งผลสำเร็จอันเดียวกัน

(2) การจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการทำงานร่วมและผ่านผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการแสดงการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้ชัดเจน

(3) การบังคับบัญชา หรือการสั่งการ หมายถึงการสั่งการงานต่างๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานและเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงาน

(4) การประสานงานเพื่อช่วยในการทำงานร่วมและผ่านผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) การควบคุม หมายถึงการกำกับเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสอดคล้องกับแผนที่วางไว้แล้ว

“การจัดการ” เป็นกระบวนการทำงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบสำคัญ 5 ประการ

การจัดการ	< วัตถุประสงค์ขององค์การ
	< การทำงานร่วมและผ่านผู้อื่น
	< การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
	< ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด
	< สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ภาพที่ 2.1 ส่วนประกอบของการจัดการ

(6) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนากิจการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้แก่ การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

2.1.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis)

ประกอบไปด้วย SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strength, Weaknesses, Opportunities และ Threats โดย

Strength คือ จุดแข็ง หมายถึง ความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือ หมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

Weaknesses คือ จุดอ่อน หมายถึง สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นผลต่อความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดี Opportunities คือ โอกาส หมายถึง ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุ

วัตถุประสงค์ หรือ หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ ต่อการดำเนินการขององค์กร

Threats คือ อุปสรรคหมายถึงปัจจัย และสถานการณ์ภายนอกที่ได้วางการทำงานขององค์กรไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร (นันทยา หุตานุวัฒน์, 2546, 56)

บางครั้งการจำแนกโอกาส และอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนกลับซึ่งกันและกันเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ และในทางกลับกัน อุปสรรคอาจกลับกลายเป็นโอกาสได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้องค์กรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อม

2.1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สรุปย่อ และตัดตอนบางส่วนมาจากหนังสือเขียนโดย สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ชื่อทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2543 : 80 – 87) มีรายละเอียดของตัวแบบ โดยมีสาระสำคัญของแนวคิด สามารถจะช่วยสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลัก ต่อไปนี้

(1) ประเด็นที่ว่าเป็นตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญา สามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของคนและของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

(2) หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

(2.1) หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืนให้กับตัวเอง ดังนั้นคนที่ช่วยตนเอง และพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

(2.2) หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่เขามีอยู่แล้ว จึงใส่ปัจจัยนำเข้าไป เพื่อให้เกิดความเป็นเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จนเกิดการพัฒนาคคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(2.3) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ใกล้ ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุดและสามารถที่จะวางแผนการใช้

ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ใกล้เคียงเป็นการใช้เงินมาก และอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

(2.4) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญาสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

(2.5) วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนจะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของไทยที่ดีงามและผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไปเป็นการแก้ปัญหาท้องถิ่นล้มสลาย ทำให้มีทั้งเข้มแข็งและยั่งยืน

(2.6) ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ มีผลผลิตที่คาดหวัง มีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบ เมื่อโครงการดำเนินไปแล้ว สามารถประเมินผลและประสิทธิภาพได้

(2.7) การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา ถ้าทุกหน่วยงานของราชการและเอกชนสามารถประสานงานให้เกิดความร่วมมือกันได้อย่างดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งยั่งยืน

(2.8) การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านโดยตรง ประเด็น ในการทำงานเชิงรุกรุ่นชาวบ้านในท้องถิ่นจะเข้าร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ส่งผลทำให้พัฒนาคนในท้องถิ่น และพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(2.9) ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือคุณธรรมและศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องควบคู่ไปกับคุณธรรมและศิลปะ

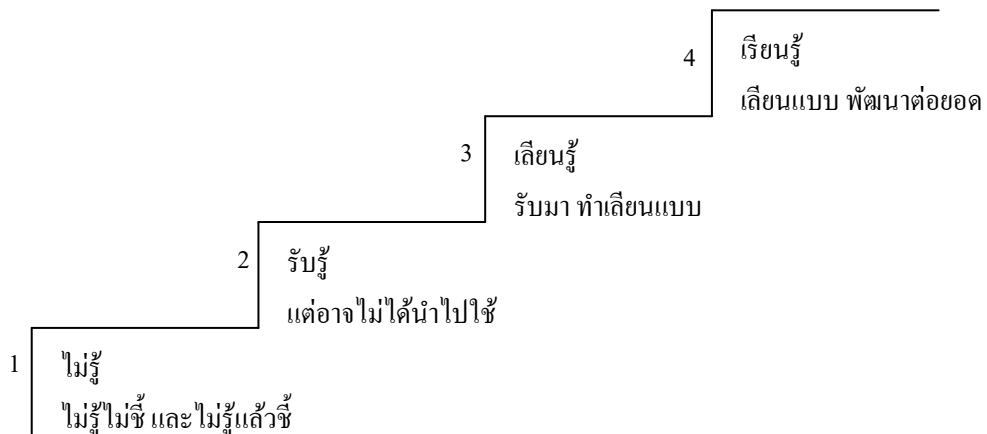
(2.10) การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นของไทย เทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาค้น แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

(3) วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา วิธีการพัฒนาจึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาค้น ได้แก่ วิธีการให้

การศึกษาอบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (PAR) กล่าวคือนักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผน และปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและวิธีการทำงานกับหน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงาน เข้ามาช่วยท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง

2.1.5 แนวคิด บันไดสี่ขั้นของการเรียนรู้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะอาศัยหลักการเรียนรู้สู่ความสุขและความสำเร็จโดยอาศัยแนวคิด “บันไดสี่ขั้นของการเรียนรู้” ของ ดร.ประพนธ์ ภาสुकย์ด มาประยุกต์ใช้กับชุมชนด้วย ดังแบบจำลองดังภาพ

ภาพที่ 2.2 แนวคิด บันไดสี่ขั้นของการเรียนรู้

แบบจำลองสี่ขั้นของการเรียนรู้นี้ ชุมชนจะเริ่มจาก 1) ไม่รู้ เพื่อพัฒนาเป็น 2) รับรู้ และเป็น 3) คือได้แก่การเรียนรู้แบบ หรือ เรียนรู้ และพัฒนาไปเป็น 4) คือ การเรียนรู้ หรือต่อยอดได้ในที่สุด และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ของศูนย์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ในตนเอง
- 2) การเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน (เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมภารกิจ ฯลฯ)
- 3) การเรียนรู้ร่วมกันกับองค์กรพันธมิตร (องค์กรร่วมพันธกิจ Strategic partner ฯลฯ)
- 4) การเรียนรู้ร่วมกันทุกฝ่าย

2.1.6 แนวคิดหรือหลักของการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของมนุษย์ตามแนวคิดของ Dipak C.Jain (2002) ประกอบไปด้วย

1) การคิดเชิงระบบเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดเป็นลักษณะของการคิดเชื่อมโยงมองภาพรวมหรือเข้าใจเป็นองค์รวม มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถหาวิธีใหม่ๆ ที่ใช้ได้ผล และเกิดประโยชน์เป็นการประสานความยืดหยุ่นทางความคิดและการจัดระบบความคิดความเข้าใจเสียใหม่ให้ได้ความคิดหรือวิธีการแก้ไขปัญหาใหม่ๆ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่แก้ปัญหา ผลิตผลงานใหม่ๆ และคิดคำถามที่มีผลกระทบต่อสังคม

2) ความสามารถและทักษะในการทำงาน หมายถึง ความรู้ความชำนาญในงานที่ตนเองปฏิบัติและได้รับการสั่งสมมาเป็นระยะเวลานาน

3) ความมุ่งมั่นตั้งใจและความเสียสละอดทน คือ การที่คนในองค์กร มีจิตใจที่รักและสามัคคี เอื้อเฟื้อและให้อภัยสนับสนุนกันและกันในระหว่างสมาชิกกลุ่มโดยไม่ดูถูกดูหมิ่นกัน มีความมุ่งมั่นตั้งใจไม่ทอดทิ้งงานที่ทำ มีความเสียสละทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

4) ความสามารถในการบริหารจัดการ หมายถึงความสามารถในการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การติดต่อประสานงานและการติดตามประเมินผลงาน

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา สุระ (2551) ศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชนเมืองจังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) กับกลุ่มเป้าหมายคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 42 ตำบล 18 อำเภอ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น 4 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการศึกษาและด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในแต่ละด้านได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว ควรจัดการเรียนรู้ในการสร้างแผนธุรกิจ แผนประชาสัมพันธ์สินค้า แผนการตลาด และแผนพัฒนาบุคคลด้านธุรกิจชุมชน ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรจะจัดการเรียนรู้ในการประชาคมแบบมีส่วนร่วมในการสร้างความสงบสุขในชุมชน การสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนทั้งกายและใจ คุณธรรมและจริยธรรมให้เพิ่มขึ้น ในด้าน การศึกษานั้น ควรจะจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาจิตวิทยารวมถึงการ

สร้างเขาวนัอารมณ์ (EQ) ในเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น ส่วนด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อมนั้น ควรจะจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงสุขอนามัยของชุมชนให้สะอาด ปลอดภัย ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้งสี่ด้านนี้ จะช่วยเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีศักยภาพที่เพิ่มขึ้นในการที่จะต่อยอดสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นต่อไป

กมลทิพย์ คำใจ (2551) ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อวัดมูลค่าเพิ่มของสินทรัพย์ชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคชนบทและชุมชนเมือง จ.เชียงใหม่ วิธีการศึกษาโดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้รูปแบบของการจัดการเรียนรู้ในการจัดการสินทรัพย์ชุมชนเพื่อค้นหาศักยภาพและหามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 42 แห่ง ใน 18 อำเภอ ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ การเกษตร และการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการศึกษาและด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงด้านการจัดการสินทรัพย์ชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี ชุมชนสามารถวิเคราะห์และค้นหาศักยภาพของชุมชนเกี่ยวกับสินทรัพย์ของชุมชนที่มีอยู่ โดยเข้าใจถึงคุณค่าของสินทรัพย์ชุมชนที่สำคัญยิ่งคือ “ทุนบุคคลหรือทุนมนุษย์” สำหรับผลการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของโครงการวิจัยที่ได้ดำเนินงานสามารถวัดมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจด้วยตัวชี้วัด “ผลสัมฤทธิ์ทางรายได้และความคุ้มค่าทางการเงิน” ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าของสินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้นในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลถึงร้อยละ 48 และร้อยละ 55 ตามลำดับ และในด้านสังคมนั้น ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดมูลค่าเพิ่มทางสังคมที่เพิ่มขึ้นคือ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น วัดได้จากสุขภาพทางกาย สุขภาพทางจิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในลักษณะของความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน มีค่าเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 86 ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนมีความพึงพอใจเป็นอย่างมากต่อการเรียนรู้ร่วมกันที่จะนำพาชุมชนให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนของตนเอง

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (2551) ศึกษาเรื่อง การจัดการการเรียนรู้ในการบูรณาการการสื่อสารของชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการบูรณาการร่วมกันของนักประชาสัมพันธ์ชุมชนประจำท้องถิ่นและองค์กรท้องถิ่นกับการผลิตสื่อที่จะกระตุ้นและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น 4 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว

ด้านสังคม ด้านการศึกษาและด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษารูปได้ว่า แนวทางในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้เริ่มจากการพัฒนานักประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นนักประชาสัมพันธ์ชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนให้สามารถผลิตสื่อสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ท้องถิ่น โดยการนำเสนอการดำเนินงาน โครงการภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 42 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผลการวิจัยพบว่า ชุมชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ร่วมกันเชิงบูรณาการกับหน่วยงานในท้องถิ่นของตนเองกับการผลิตสื่อที่กระตุ้นและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น 4 ด้านคือ สื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว จำนวน 17 ชิ้นงาน สื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคม จำนวน 14 ชิ้นงาน สื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านการศึกษา จำนวน 6 ชิ้นงาน และสื่อสารสนเทศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ชิ้นงาน ผลงานสื่อสารสนเทศที่ผลิตได้ของชุมชนถูกนำเสนอผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (สทท) จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวจะทำให้ชุมชนได้ทราบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองและเกิดการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วิระศักดิ์ สมยานะ (2551) ศึกษาเรื่อง การจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนานักวิจัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) กับกลุ่มเป้าหมายคือ นักวิจัยท้องถิ่นประจำตำบลจำนวน 42 ตำบล 18 อำเภอทั่วจังหวัดเชียงใหม่กับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นนักวิจัยท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนของตนเองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น 4 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว ด้านสังคม ด้านการศึกษาและด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย นักวิจัยสามารถจัดการเรียนรู้โดยการสร้างและพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นประจำตำบลของจังหวัดเชียงใหม่ได้ 18 อำเภอ จำนวน 42 คน โดยส่วนใหญ่ นักวิจัยท้องถิ่นเหล่านี้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนฯ ได้เสนองานวิจัยท้องถิ่นในประเด็นของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ ในด้านเศรษฐกิจ การเกษตรและการท่องเที่ยว นักวิจัยท้องถิ่นสามารถเสนองานวิจัยได้ทั้งสิ้น 17 เรื่อง สำหรับในด้านสังคมและวัฒนธรรม สามารถเสนองานวิจัยได้ 14 เรื่อง และ

ด้านการศึกษา มีงานวิจัยท้องถิ่นจำนวน 6 เรื่อง ส่วนด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม นักวิจัยท้องถิ่นได้เสนองานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้แล้วส่วนแล้วนำไปปฏิบัติจริงในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องตามหลักของทฤษฎีงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน อันเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นของนักวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วิไลลักษณ์ กิตินุตร (2551) ศึกษาเรื่อง การวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างแผนชุมชนในการยกระดับการพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จาการากหญ้าสู่รากแก้ว” วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) กับกลุ่มเป้าหมายคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 42 ตำบล 18 อำเภอทั่วจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า คณะนักวิจัยสามารถจัดการเรียนรู้ในการสร้างแผนพัฒนาชุมชน ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 42 แผน โดยเป็นแผนด้านเศรษฐกิจ จำนวน 17 แผน ในด้านการศึกษา จำนวน 14 แผน ในด้านสังคม จำนวน 6 แผน และในด้านอนามัยและสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 แผน

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2544) กล่าวว่ากระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้นมีหนึ่งในกระบวนการที่สำคัญที่ชุมชนจะต้องมีได้แก่การพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพราะทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนจะขาดความเข้มแข็งหากมีทรัพยากรบุคคลที่ไม่มีศักยภาพอันประกอบไปด้วยการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการ การจัดการกระบวนการถ่ายทอดความรู้และขาดการพัฒนาวิสัยทัศน์ ดังนั้นการพัฒนาบุคคลก็เพื่อมุ่งจะให้คนคิดเป็นและทำเป็นโดยตัวของเขาเองเพื่อที่บุคคลเหล่านั้นจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้

เรียงชัย ประยูรเวช (2540, 1-15) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จขององค์กรประชาชนตามโครงการวนศาสตร์ชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงราย สรุปได้ว่าองค์ประกอบขององค์กรชุมชนที่เป็นปัจจัยทำให้องค์กรชุมชนประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ได้แก่ โครงสร้างขององค์กรที่มีคณะกรรมการ หรือผู้ทำหน้าที่กิจกรรมด้านต่างๆ บริหารจัดการงานตามตำแหน่งและแสดงบทบาทอย่างมีทิศทางที่ถูกต้องชัดเจน ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่กฎหมายหรือกลุ่มกำหนดขึ้น การดำเนินงานต่าง ๆ ควรยึดหลักในการให้ประชาชนเข้ามามี

ส่วนร่วมทุก ๆ ขั้นตอนองค์กรต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถเพื่อให้มีความเชื่อมั่นที่เป็นฐานรองรับการพัฒนา

สมภพ คชินธรนันท์ (2541, 38-39) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนพพร นิลณรงค์ (2539) อ้างโดยสมภพ คชินธรนันท์ ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษากรณีหมู่บ้านไม้ตะเคียน ตำบลตะเคียนปม กิ่งอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดลำพูน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของการมีส่วนร่วมว่าควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นตัดสินใจควบคุม บริหารจัดการงบประมาณหรือโครงการอย่างเปิดเผยเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ส่วนบังอร ฤทธิภักดี (2528) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน: กรณีศึกษาระดับหมู่บ้านและสังเกตแบบมีส่วนร่วมทั้ง การศึกษาข้อมูลของเอกสารและสถิติต่าง ๆ พบว่ากิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานส่วนใหญ่รัฐเป็นผู้รูปแบบการดำเนินงานและประชาชนจะดำเนินกิจกรรมตามที่รัฐบาลกำหนดแต่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา การวางแผน การประเมินผลและการควบคุม

เทียบ เหล่าสุวรรณ (2541) ศึกษาเรื่องลักษณะองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจขององค์กรชุมชนในชนบทที่สามารถพึ่งตนเองได้ในทางธุรกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์เกษตรทำนางแมว จำกัด ตำบลทำนางแมว อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่นพบว่าสหกรณ์ฯ มีการพัฒนาจากกลุ่มเลี้ยงสัตว์ ที่ชาวบ้านผู้เป็นเจ้าของปัญหามีส่วนร่วมริเริ่มกันเอง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจประกอบธุรกิจเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งพาตนเอง ที่ชาวบ้านบริหารจัดการเองได้ โดยเน้นการจัดการ 3 ด้านคือ การจัดการเงินทุน การจัดการผลิตและการแปรรูป การจัดการการตลาด สหกรณ์เน้นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยการสรุปบทเรียน ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ผสมผสานกับการจัดการสมัยใหม่ ที่กระทำผ่านขั้นตอนการจัดการ คือการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการควบคุมตรวจสอบ โดยทุกขั้นตอนจะมีกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง สอดแทรกอยู่ การจัดการของสหกรณ์แห่งนี้ มีลักษณะโดดเด่นและเอื้อต่อการพึ่งพาตนเองได้ คือเป็นการจัดการที่เน้นความหลากหลายของกิจกรรม ทำให้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้เป็นการจัดการที่เน้นการพัฒนาแบบสมดุล โดยเน้นพัฒนาทางด้านวัตถุควบคู่กับการพัฒนาจิตสำนึก เน้นการใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทรัพยากรจากภายนอกจะเข้ามาต่อเมื่อเห็นว่ามีเหมาะสม และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพึ่งพาตนเองเน้นการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเน้นการจัดการอย่างมีระบบ